

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudcem JUDr. Václavem Kočkou-Amortem ve věci

žalobce: X, narozený dne X.
bytem X.

proti
žalovanému: Ministerstvo obrany, Odbor sociálního zabezpečení
sídlem Molákova 576/11, 186 00 Praha 8

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 9. 2023, sp. zn.: 060025/VYCH-9/OPM

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 9. 2023, sp. zn.: 060025/VYCH-9/OPM, se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce se žalobou řádně a včas podanou u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 9. 2023, sp. zn.: 060025/VYCH-9/OPM, jímž byly zamítnuty jeho námitky a potvrzeno rozhodnutí žalovaného ze dne 23. 6. 2023, sp. zn.: 060025/VYCH-7/12, kterým mu byla podle ust. § 34a odst. 3 a ust. § 57 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „z.d.p.“), od 1. 7. 2023 snížena výše procentní výměry starobního důchodu o výchovné za vychované dítě L. S.

Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.

II. Obsah žaloby

- Žalobce v žalobě namítal, že jen prvních sedm let dceřiny výchovy probíhalo za účasti obou rodičů. Větší rozsah žalobcovy péče spočíval nejen v zásadním finančním zabezpečení rodiny, ale i v úplné péči o dceru od roku 1987, kdy byl v částečném invalidním důchodu. Žalobce nakupoval, vařil, uklízel, staral se o volný čas a školu své dcery až do 1. 5. 1990, kdy se po rehabilitaci vrátil do armády. Vzhledem k vážné nemoci manželky zůstala veškerá péče o dceru na žalobci, ke dni 31. 3. 1993 žalobce požádal o důchod kvůli skutečnosti, že se musel sám starat o dceru, manželka přitom zemřela dne X. 1993. Odchod do důchodu v 55 letech rozhodujícím způsobem ovlivnil výši jeho důchodu, bez povinnosti vychovávat dceru by pracoval ještě nejméně deset let.

III. Vyjádření žalovaného a replika žalobce

- Žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl, že žalobce neměl v době péče o dceru zkrácenou pracovní dobu a tato péče neovlivnila jeho služební kariéru ani výši jeho starobního důchodu. Mateřskou a rodičovskou dovolenou čerpala manželka, žalobce jí s péčí pomáhal a rodinu zabezpečoval zejména finančně, přičemž faktickou péči o dítě převzal až po úmrtí manželky. V době, kdy dítě nejvíce potřebovalo jeho péči, zajišťoval žalobce rodinu finančně a současně prosazoval své představy o výchově dětí včetně vedení dcery ke sportu. Manželka žalobce se o dceru vzorně starala a věnovala jí veškerý svůj volný čas od narození až do věku čtyř let, žalobce se na výchově osobně podílel v době svého volna a po příchodu ze zaměstnání. Po úmrtí manželky, když bylo dceři třináct roků, již o ni pečoval jen sám žalobce. Žalovaný hodnotil, kdo z rodičů o dceru pečoval ve větším rozsahu, a je přesvědčen, že to byla matka dítěte. Nelze počítat pouze dobu, kterou s dítětem posuzované osoby trávily, ale musí se zkoumat intenzita a rozsah jejich péče v jednotlivých obdobích vývoje dítěte. Žalobu navrhl žalovaný zamítnout.
- Žalobce ve své replice sdělil, že manželka trpěla leukémií od srpna 1987, byla stále unavená, nejevila zájem o rodinu a poslední rok života trávila jen v nemocnici či v lázních, veškerá péče o dceru spočívala na žalobci. Kdyby se žalobce nemusel starat o dceru, pracoval by asi o patnáct let déle, což by mělo zásadní vliv na aktuální měsíční příjem i výši důchodu.

IV. Obsah správního spisu

- Ze správního spisu bylo zjištěno, že dne 15. 12. 2022 podal žalobce u žalovaného žádost o zvýšení procentní výměry starobního důchodu z důvodu výchovy dítěte. Rozhodnutím žalovaného o úpravě starobního důchodu ze dne 6. 2. 2023, sp. zn.: 380201051/12, byla žalobci podle ust. § 34a z.d.p. od 1. 1. 2023 zvýšena procentní výměra starobního důchodu s ohledem na výchovu dcery L. S.
- V návaznosti na změnu aplikační praxe zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „z.o.p.s.z.“), (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“), byl žalobce přípisem ze dne 8. 3. 2023 a 12. 5. 2023 vyzván k osvědčení skutečností rozhodných pro nárok na výchovné.
- Na výzvu žalobce zareagoval přípisem ze dne 12. 6. 2023, v němž uvedl, že větší rozsah jeho osobní péče spočíval v placení veškerých finančních nákladů, doma poroučel jako na vojně, prosadil svůj názor na výchovu dcery i přes odlišné představy manželky; koncem roku 1986 se u manželky projevila leukémie, od roku 1987 byla manželka stále unavená, neúčastňovala Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.

se rodinných aktivit, nejezdila s nimi ani na dovolenou, jezdila jen na chatu; od června 1987 byl rok v pracovní neschopnosti po úrazu, mohl se plně starat o dceru, po roce začal pobírat částečný invalidní důchod (do roku 1991) a pracovat 10 – 15 hodin týdně, osobní péče spočívala ve sportovní přípravě dcery; do čtyř let věku o dítě osobně a celodenně pečovala více manželka; děti ovlivnil svou výchovou rozhodujícím způsobem, sledoval výsledky dětí ve škole a se školou spolupracoval.

8. Dne 23. 6. 2023 vydal prvoinstanční orgán rozhodnutí, sp. zn.: 060025/VYCH-7/12, jímž byla žalobci od 1. 7. 2023 snížena výše procentní výměry starobního důchodu o výchovné za vychované dítě L. S. Jak vyplývá z odůvodnění, platná právní úprava neumožňuje zvýšit procentní výměru starobního důchodu osobě, která nezajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu. Matka dítěte přitom měla podle obsahu žalobcova vyjádření doručeného dne 16. 6. 2023 o dceru pečovat v největším rozsahu, když žalobce především finančně zabezpečoval rodinu a dceru vedl ke sportu.
9. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce námitky, v nichž uvedl, že si při výchově dcery prosadil, aby se intenzivně věnovala sportu. Nechtěl posuzovat péči o dítě do sedmi let, hodně pro ni za tu dobu učinil a od osmi let už mu do výchovy nikdo nemohl mluvit. Kvůli péči o dceru požádal o výsluhový příspěvek, čímž zmizela šance pracovat za účelem pozdějšího zvýšení důchodu.
10. Následně vydal žalovaný žalobou napadené rozhodnutí ze dne 27. 9. 2023, v němž konstatoval, že se nepodařilo prokázat žalobcova péče o dceru ve větším rozsahu než ze strany jeho manželky. V postupu prvoinstančního orgánu při rozhodování o snížení procentní výměry starobního důchodu o výchovné nebylo shledáno pochybení, pročez byly námitky zamítnuty.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

11. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu podle ustanovení § 75 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s.ř.s.“), a po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
12. Soud ve věci rozhodl bez jednání, protože postupoval dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) a b) s.ř.s.
13. Podle ust. čl. II bodu 1. zákona č. 323/2021 Sb. *starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
14. Podle ust. čl. II bodu 3. zákona č. 323/2021 Sb. *podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy.*

Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.

15. Podle ust. § 34a odst. 3 z.d.p. *dítě se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 (dále jen "zvýšení za vychované dítě") považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přiblíží jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží.*
16. Podle ust. § 32 odst. 4 z.d.p. *podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Pokud dítě zemřelo po dosažení 5 let věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečovala o dítě od jeho narození do jeho úmrtí; ustanovení vět první a druhé tím nejsou dotčena.*
17. Výchovné bylo do z.d.p. zavedeno zákonem č. 323/2021 Sb. Týká se jak starobních důchodů nově přiznávaných ode dne, který spadá do období po roce 2022 (ust. § 34a odst. 1 z.d.p., ve znění zákona č. 323/2021 Sb.), tak důchodů již přiznaných ode dne, který spadá do období před rokem 2023 (čl. II. zákona č. 323/2021 Sb.). Poněvadž žalobci byl starobní důchod přiznán v období, které spadá do období před rokem 2023, přichází do úvahy zvýšení jeho starobního důchodu za vychované dítě podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb.
18. Není pravidlem, že péči o dítě má na starosti i v raném věku dítěte výhradně žena, naopak mohou nastat různé situace, kdy i primární péči o dítě přebírá muž. Právní úprava výchovného i v návaznosti na zákaz diskriminace mezi muži a ženami nerozlišuje; dávka je koncipována jako příplatek v podobě pevné částky pro osobu, která osobně pečovala o dítě. Vznik nároku na výchovné je spojen s naplněním podmínky výchovy dítěte ve smyslu ust. § 32 odst. 4 z.d.p. posuzované podle kritérií, které zákon vymezuje pro účely snížení důchodového věku žen. Žena či muž mají nárok na výchovné, pokud o dítě pečovali osobně a po stanovenou dobu. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003-49, k podmínce splnění podmínky výchovy dítěte pro stanovení důchodového věku ženy uvedl, že: *„předpoklad ‚osobní péče o dítě‘ pro splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod znamená soustavnou a aktivní osobní péči ženy o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti, resp. pěti roků. Tato podmínka není naplněna, pokud soud svěřil dítě do péče otce, který za tuto péči nese odpovědnost, dítě pobývalo u otce, a žena (matka) a dítě byly tak od sebe odděleny, a to i když žena (matka) dítě navštěvovala, projevovala o něj zájem, přispívala na jeho výživu otci, a podílela se tedy na výchově dítěte.“*
19. Pokud dítě vychovávalo více osob, má nárok na výchovné jen ta osoba, která z okruhu vychovávajících osob zajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu. Výchovu téhož dítěte totiž nelze pro stanovení výchovného uznat více osobám, vždy náleží jen jedné osobě, která výchovu dítěte zajišťovala ve srovnání s ostatními vychovávajícími osobami fakticky v největším rozsahu. Výchovné má nahradit dopady výchovy dětí do pracovní kariéry a tím i výše příjmu a následné výše starobního důchodu vychovávající osoby a také představovat jistou formu ocenění za vychování nového pojištěnce.

20. Žalovaný při svých závěrech vyšel z vyjádření žalobce ze dne 12. 6. 2023, doručeného dne 16. 6. 2023, a shodně s prvoinstančním orgánem shledal, že žalobce péči o dceru převzal až po úmrtí manželky dne X. 1993.
21. Žalobce ve vyjádření ze dne 12. 6. 2023, v námitkách proti prvoinstančnímu rozhodnutí, v žalobě a replice konzistentně popisoval, že se jeho manželka o dceru starala až do přelomu let 1986/1987, kdy onemocněla leukemií. Konkrétně pak v replice označil srpen 1987 coby počátek doby, od níž byla jeho manželka stále unavená a neprojevovala žádný zájem o rodinu. Sám žalobce byl rok od června 1987 v pracovní neschopnosti a mohl se o dceru plně starat. Není zřejmé, z čeho žalovaný dovodil, že i v období po onemocnění žalobcovy manželky se uskutečňovala obvyklá společná péče obou rodičů o dítě či že by matka dítěte o dceru pečovala v plném rozsahu, jako by žádnou chorobou netrpěla. V prvoinstančním ani napadeném rozhodnutí nebyly předloženy žádné důkazy, z nichž by se dalo usoudit na závěr o společné stejně významné péči žalobce a jeho manželky o jejich dceru v době od roku 1987 do dne X. 1993. Žalobce nadto upozorňoval, že jeho manželka v důsledku nemoci trávila závěrečné roky svého života v nemocnici či v láních, jen stěží by se za této situace mohla věnovat dceřině výchově.
22. S vyvozením zásadních závěrů o péči o dítě v největším rozsahu z toho, že žalobce neměl v době péče o dceru zkrácenou pracovní dobu, se soud neztotožnil. Právní úprava výchovného není primárně vystavěna pouze na omezení pracovního úvazku a s tím souvisejícím bezprostředním poklesem příjmů.
23. Lze shrnout, že ve věci žalobce není zodpovězení otázky, která osoba o dítě pečovala v největším rozsahu triviální. Za těchto okolností bylo třeba, aby žalovaný podrobně posoudil jednotlivá období péče o dítě až do dosažení jeho zletilosti a zaujal komplexní závěr o větším podílu péče, což v požadovaném rozsahu vůbec neučinil. Zároveň se soud neztotožňuje s konstrukcí vyvratitelné domněnky většího podílu péče ze strany matky, není-li prokázán opak. Je sice pravdou, že v řízení o žádosti tíží důkazní povinnost především účastníka řízení, nicméně za prvé, v řízení o námitkách je uvedena povinnost značně limitována požadavkem poslední věty § 88 odst. 4 z.o.p.s.z. (přezkum rozhodnutí v plném rozsahu bez vázanosti na podané námitky), za druhé, není-li k některému období dostatek informací o větším rozsahu péče, nelze z toho automaticky dovodit větší rozsah péče ze strany matky, za třetí, podle ust. § 84a z.o.p.s.z. se doba péče o dítě prokazuje již čestným prohlášením, není tudíž v zásadě nutné dokládat další důkazy, neexistují-li jiné důkazy svědčící opačným závěrům než uvedeným v čestném prohlášení. Především však ve věci žalobce již bylo dříve rozhodnuto a výchovné přiznáno (rozhodnutí ze dne 6. 2. 2023, 380201051/12), nyní přezkoumávané řízení bylo zahájeno z iniciativy žalovaného. Žalovaný tak měl být v posuzování jednotlivých dob podrobnější a aktivnější. Přitom se vůbec nevypořádal s jednotlivými obdobími výchovy dítěte a automaticky vyšel z prvních čtyř let jeho života, po něž převažovala péče ze strany matky; stranou posouzení rovněž zůstala námitka, že s ohledem na péči o dceru žalobce ukončil výdělečnou činnost a požádal o výsluhový příspěvek, čímž přišel o možnost pracovat za účelem zvýšení důchodu. Skutkový stav zjištěný žalovaným tak dílem vyžaduje zásadní doplnění, dílem je napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů.
24. Nad rámec soud sděluje, že při hodnocení výchovy dítěte odkazuje ust. § 34a odst. 3 z.d.p. na ust. § 32 odst. 4 z.d.p., podle něhož je podmínka výchovy v základní modalitě uznána, pečuje-li žena osobně o dítě alespoň po dobu deseti let, aniž jsou jakékoliv doby (např. první čtyři roky věku dítěte) jakkoliv privilegovány, není proto namístě automaticky Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.

dojít k závěru o větším rozsahu péče ze strany matky, pečovala-li o dítě první čtyři roky života převážně ona. Na druhou stranu nelze s ohledem na různou potřebu péče v různých obdobích věku dítěte ani vycházet čistě kvantitativně z vyššího součtu let, po které o dítě ve větším rozsahu pečoval jeden z rodičů, bez zohlednění kvality péče v daném období (nelze tak bez dalšího stavět na roveň náročné první čtyři roky péče o dítě, kdy výchovu zajišťovala převážně matka, a posledních pět let do zletilosti dítěte, kdy dceru vychovával výlučně žalobce). Posouzení náročnosti péče je tak nutné, avšak není natolik určující, aby obstál názor žalované o absolutním primátu péče o dítě v prvních čtyřech letech jeho života, který nemůže revidovat ani zbylých čtrnáct let výchovy (byť kvalitativně méně náročných pro rodiče, jehož rozsah výchovy převažuje).

25. Ze všech výše uvedených důvodů soud na základě ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) a b) s.ř.s. žalobou napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení.
26. V novém řízení se žalovaný bude podrobně zabývat tvrzeními žalobce o výchově dcery od přelomu let 1986/1987 do úmrtí jeho manželky a případně si vyžádá od žalobcovy dcery vyjádření, zda a jakým způsobem o ni žalobce pečoval v jednotlivých obdobích před i po propuknutí nemoci její matky. Po zhodnocení těchto skutečností žalovaný znovu posoudí, zda i v období od přelomu let 1986/1987 probíhala rovnocenná péče o dceru ze strany žalobce a jeho manželky, či je zde naopak opodstatněný závěr o péči v největším rozsahu ve smyslu ust. čl. II bodu 3. zákona č. 323/2021 Sb.; zároveň zjistí a vyhodnotí i podíl žalobce na výchově dítěte do sedmi let jeho věku, aby mohl řádně reflektovat kvalitu (náročnost) výchovy ze strany matky v tomto období.
27. Podle ustanovení § 78 odst. 5 s.ř.s. je žalovaný vysloveným právním názorem Městského soudu v Praze vázán.
28. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalovaný neměl ve věci úspěch, proto mu náhrada nákladů řízení nenáleží, a žalobci náklady nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 25. dubna 2024

JUDr. Václav Kočka-Amort, v.r.
samosoudce

Shodu s prvopisem potvrzuje K. R.